

Milieu-uitvoeringsprogramma 2013

'De gemeente Leusden wil duurzaam ontwikkelen en een goede en gezonde fysieke kwaliteit van de leefomgeving realiseren. Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling die niet ten koste gaat van toekomstige generaties of mensen die elders wonen.'

Missie Milieubeleidsplan 2009-2013, gemeenteraad november 2009

Dit uitvoeringsprogramma is een praktische uitwerking van het milieubeleidsplan dat we samen met onze partners en inwoners uitvoeren. Ieder jaar kijken we waar we staan en wat we moeten doen om onze doelstellingen te halen. Daarbij houden we rekening met landelijke en lokale ontwikkelingen. In dit programma is de veranderende rol van de gemeente in de samenleving nadrukkelijk meegenomen.¹ Het jaar 2013 staat in het teken van terug kijken en vooruitkijken.

Pijlers en speerpunten milieubeleid

Ons milieubeleid bestaat uit twee pijlers, **duurzame ontwikkeling** en de **kwaliteit van de leefomgeving**. Duurzame ontwikkeling komt onder andere tot uitdrukking bij onze doelstellingen op het gebied van klimaatbeleid en duurzaam inkopen. Bij het realiseren van een goede en gezonde leefomgevingskwaliteit gaat het om het waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving op minimaal het wettelijk niveau. Denk hierbij aan bodem, water, lucht, geur, geluid en externe veiligheid. Gebiedsontwikkelingen worden daarom integraal en gebiedsgericht ingestoken.

De beleidskeuzes en speerpunten van ons milieubeleid zijn opgenomen in het milieubeleidsplan en zijn: 'Een beter klimaat', 'Afval bestaat niet', 'Samen met inwoners' en 'De gemeente als voorbeeld'. Deze speerpunten richten zich vooral op de pijler duurzame ontwikkeling en zijn nog steeds actueel.

Rol gemeente en algemene ontwikkelingen

In het milieubeleidsplan is de volgende **gemeentelijke rol** opgenomen.

- De gemeente volgt actief het rijks- en/of provinciaal beleid. De gemeente speelt waar mogelijk in op nieuwe ontwikkelingen en maakt gebruik van instrumenten die al zijn ontwikkeld. De rol van de gemeente is er vooral één van stimuleren en faciliteren. De gemeente richt zich op samenwerking met andere partners.
- De gemeente wil een voorbeeldfunctie vervullen. Vanuit deze voorbeeldfunctie wil de gemeente haar beleid uitdragen, aangeven wat zij belangrijk vindt en zelf het 'goede' voorbeeld geven.

Het milieubeleidsplan is grotendeels opgezet vanuit de gedachte dat de samenleving met duurzame initiatieven komt en dat de gemeente deze ondersteunt. Het aantal duurzame initiatieven dat uit de samenleving komt, is wisselend. Vanuit '**de Samenleving voorop**' is een verschuiving in de rol van de gemeente ontstaan. De uitvoering komt meer bij andere partijen te liggen en de gemeente heeft de **regierol**.

Eind 2013 wordt het milieubeleidsplan geëvalueerd en wordt voorgesteld om de werking van het plan op hoofdlijnen te verlengen. Daarbij wordt de uitvoering meer bij de samenleving gelegd en wordt geanticipeerd op de nieuwe Stichting Duurzaam Leusden. Het Centrum voor Natuur en Milieu 'De Schoolsteeg' is bezig met een **transitie** naar een **Stichting Duurzaam Leusden**. Hierbij zijn de NME-taken en een aantal niet wettelijke verplichte milieutaken betrokken zoals het ondersteunen duurzame initiatieven uit de samenleving en het uitvoeren van bewustwordingsacties. In 2013 wordt invulling gegeven aan het bestuur van de stichting, de statuten en de relatie met de gemeente.

Voor wat betreft de fysieke leefomgeving heeft de gemeente besloten om alle taken die nu door het Servicebureau|Gemeenten worden uitgevoerd, uit te besteden aan de **Regionale Uitvoeringsdienst** (RUD). Daarnaast moeten basistaken (bodem- en asbesttaken) die momenteel door de gemeente worden uitgevoerd, worden uitbesteed aan de RUD. De RUD is naar verwachting medio 2013 operationeel. Daarnaast is de verwachting dat de landelijke overheid kwaliteitscriteria gaat vaststellen voor onder andere een aantal specialistische milieutaken zoals lucht. Hierdoor moeten ook deze taken uiterlijk 2015 worden uitbesteed.

¹ De gemeentelijke rol is in de tekst met **blauw** aangegeven. Daarbij is ook aangegeven of het wettelijke taken betreft.

Speerpunt 'Een beter klimaat: Energiebesparing en duurzame energie'

Uitgangspunt is het verminderen van het energieverbruik en het meer opwekken van duurzame energie omdat de energievoorraad slinkt en het klimaat verandert. In het milieubeleidsplan is de doelstelling opgenomen om **5 kton minder CO₂ in 2012 en 16 kton minder CO₂ in 2020 te realiseren**. Bestuursopdracht 3.1 uit het Leusdense Coalitieakkoord is hieraan gerelateerd. Dit is een vertaling van de toenmalige Nederlandse doelstelling om in 2020 30% minder broeikasgassen uit te stoten dan in 1990.

In het huidige Regeerakkoord is de doelstelling opgenomen dat Nederland streeft naar een volledig duurzame energievoorziening in 2050 en kiest voor een aandeel duurzame energie in 2020 van 16 procent. Energiebesparing krijgt prioriteit.

- De aanpak van de Green Deals wordt uitgebreid met ten minste een besparingsdeal met energiebedrijven en woningbouwcorporaties voor een versnelling in het verduurzamen van de bestaande woningen. Ook voor kantoren, scholen en andere gebouwen wordt energiebesparing via energiebedrijven op deze wijze bevorderd.
- Het kleinschalig, duurzaam opwekken van (zonne-)energie waarvoor geen rijkssubsidie wordt ontvangen, wordt fiscaal gestimuleerd.
- Biomassa moet zo hoogwaardig mogelijk worden ingezet en de duurzame productie en herkomst van biomassa gegarandeerd.
- Elektrisch vervoer biedt veel kansen voor Nederland. Met netbeheerders, energiebedrijven en lokale overheden worden afspraken gemaakt over de laadinfrastructuur om de groei van elektrische mobiliteit verder te stimuleren. De vrijstelling in de motorrijtuigenbelasting voor oldtimers wordt vanuit milieuoverwegingen afgeschaft.
- V.w.b. energiebesparing werd in het Lenteakkoord nog uitgegaan van een revolverend fonds, in het Regeerakkoord zijn deze middelen geschrapt. Lokale initiatieven in de vorm van corporaties kunnen profiteren van een fiscale stimulans.

De huidige economische situatie is hierbij van belang. De gemeente Leusden houdt net als veel andere gemeenten vast aan haar doelstelling. De rol van de gemeente is er vooral één van **stimuleren en faciliteren**.

Acties 2013

Evaluatie klimaatactieplan 2009-2012 en routekaart 2020

Het klimaatactieplan 2009-2012 wordt begin 2013 geëvalueerd. Het klimaatactieplan omvat alle acties die vanaf 2009 tot heden zijn uitgevoerd met als doel om minder CO₂ uit te stoten. Eind 2011 bleek uit onze klimaatmonitoring dat we ongeveer twee derde van onze doelstelling halen met de acties die in de planning stonden of al zijn uitgevoerd. Bij de evaluatie van het klimaatactieplan wordt zowel kwantitatief als kwalitatief teruggeblikt op de uitgevoerde acties en de bijdrage aan de doelstelling van **5 kton minder CO₂ in 2012** ten opzichte van 1990. Een aantal acties uit het klimaatactieplan 2009-2012 loopt in 2013 door en staan beschreven in dit uitvoeringsprogramma.

Aansluitend aan de evaluatie van het klimaatactieplan 2009-2012 zal een routekaart naar 2020 worden opgesteld. De realisatie van de lange termijn doelstelling van 16 kton minder CO₂ in 2020 vraagt om een **routekaart**. De doelstelling uit het Regeerakkoord van 16 procent duurzame energie in 2020 wordt daarin meegenomen. De consequenties worden hierbij in kaart gebracht. Voor het realiseren van onze klimaatdoelstelling is de bijdrage van partners uit de **samenleving** noodzakelijk. Vandaar dat bij het samenstellen van de routekaart deze partners intensief worden betrokken. Daarbij focussen we ons op doelgroepen waar veel potentie aanwezig is, de bestaande bouw en het buitengebied.

Bestaande bouw

Met het project **Spaar u rijk** worden woningeigenaren via een wijkgerichte aanpak ondersteund met gezamenlijke isolatie van hun woningen of productie van eigen elektriciteit of warmte. De in 2012 ingezette acties worden in 2013 afgerond. De aanpak bestaande bouw wordt gebaseerd op de uitkomsten van de evaluatie en de invulling van de routekaart.

Energiesprong Leusden, de lokale coalitie voor energieneutraal renoveren (bouwkolom en E-team Rozendaal), zal begin 2013 een concreet aanbod doen aan woningeigenaren in de wijk Rozendaal. Afhankelijk van de resultaten van deze aanpak en de eerdergenoemde evaluatie en routekaart wordt een uitrol in andere wijken bepaald. De gemeente ondersteunt de coalitie bij de organisatie en mogelijk met cofinanciering voor de aanpak.

De gemeente heeft een **duurzaamheidslening** vastgesteld om energiebesparing en duurzame energie bij bestaande woningen te stimuleren. Zolang er budget is, kunnen woningeigenaren ook in 2013 een lening aanvragen. Juni 2014 loopt de tweede tranche van de duurzaamheidslening ten einde.

De Woningstichting Leusden heeft aangegeven haar woningbezit in 2040 energieneutraal te willen hebben. Op dit moment ligt er geen duurzaamheidsbeleid van de Woningstichting hoe zij deze doelstelling wil realiseren. Het opstellen van duurzaamheidsbeleid is onderdeel van de **prestatieafspraken** waarover de gemeente met de WSL in gesprek is. Ondanks het Regeerakkoord en de bezuinigingen op de woningbouwcorporaties, is de WSL voornemens haar woningvoorraad energetisch te verbeteren. De WSL is een van de actoren die wordt betrokken bij de routekaart 2020.

(Agrarische) bedrijven

De actie **energiescans** bij het midden- en kleinbedrijf krijgt een vervolg. In overleg met de Leusdense Ondernemers Federatie en de Bedrijvenkring Leusden wordt gekeken welke aanpak het meest effectief is. Daarnaast is de top 10 van maatregelen van de energiescans bij kantoren op onze website te vinden via www.leusden.nl/milieu

Uit de Duurzame Energiescan is gebleken dat er in het **buitengebied** kansen zijn voor het realiseren van duurzame energie. Tot nu toe is het aantal initiatieven uit de samenleving beperkt. Met de agrarische sector zijn eind 2011 kansrijke projecten voor de komende jaren besproken: energiebesparing bij agrariërs, inzet van zonne-energie op stallen en het toepassen houtkachels. De Energiemarkt die gepland stond in 2012 is verschoven naar 2013 om te kunnen aansluiten op de landelijke regeling voor zonnepanelen in combinatie met asbestsanering. Bij de organisatie van de energiemarkt zijn de partijen betrokken uit het provinciale energieconvenant 2011 (LTO Noord, de Utrechtse agrarische natuurverenigingen en de provincie Utrecht). In 2013 zal de gemeente een faciliterende en zo mogelijk stimulerende rol spelen bij initiatieven voor het plaatsen van biomassa-installaties.

Eén van de acties uit het Klimaatactieplan is om ruimtelijke knelpunten voor duurzame energie weg te nemen. Hiermee geven we invulling aan onze **regierol**. In de provinciale structuurvisie zijn voor biomassa en windenergie **ruimtelijke randvoorwaarden** opgenomen. Voor de overige vormen van duurzame energie onderzoekt de gemeente samen met andere gemeenten welke knelpunten er zijn en hoe die weggenomen kunnen worden. Dit gebeurt via het regionale project 'Energie uit de leefomgeving' uit het programma Klimaat en Energie van de SVGV.

Mobiliteit

Het beleid om **elektrisch vervoer** en andere milieuvriendelijke alternatieven te stimuleren wordt voortgezet. Rijden op aardgas en elektrisch rijden dragen bij aan een betere luchtkwaliteit en een beter klimaat. Daarnaast vormen beiden een belangrijke schakel in de transitie naar nieuwe vormen van mobiliteit in de toekomst (met o.a. brandstofcellen, groen gas, waterstof).

Hierbij is de gemeente afhankelijk van externe initiatieven. De huidige vier **elektrische oplaadpalen** in Leusden vallen onder de overeenkomst die met stichting E-laad gesloten is. Deze pilot loopt tot en met 2014. De gemeente neemt geen initiatief tot het plaatsen van nieuwe laadpalen maar zal faciliteren bij het zoeken naar locaties in de openbare ruimte.

De realisatie van het **tankstation** op de locatie aan de Groene Zoom nabij de Ponlijn vraagt de nodige inzet van de gemeente.

In samenwerking met de winkeliersvereniging Hamershof wordt in 2013 een fietscampagne georganiseerd. De winkeliersvereniging is van plan om ook andere partijen bij deze campagne te betrekken. Met deze campagne wordt het fietsgebruik positief onder de aandacht gebracht en het gebruik van de fiets bij korte afstanden gestimuleerd. De invulling van de campagne wordt aan de participerende partijen overgelaten. De fietscampagne is een actie uit het plan luchtkwaliteit om een milieuvriendelijk alternatief onder de aandacht te brengen.

Overige doelgroepen

In dit milieu-uitvoeringsprogramma zijn nog meer acties opgenomen die bijdragen aan de klimaatdoelstelling. Bij het onderdeel 'De gemeente als voorbeeld' wordt ingegaan op klimaatacties van onze gemeentelijke organisatie en bij ruimtelijke ordening over duurzaamheidseisen bij nieuwbouwprojecten. De scholen zijn onder meer actief bezig met energiebesparing (zie volgende pagina).

De pilot om samen een sportvereniging te kijken hoe **lichthinder** der kan worden teruggedrongen en hoe energie kan worden bespaard, is afgerond. De sportvereniging onderneemt een aantal acties en communiceert hierover naar de andere sportverenigingen.

De actualisatie van het **openbaar verlichtingsplan** is gestart in 2012. In 2013 wordt de actualisatie afgerond. Bij de actualisatie worden de ervaringen met innovatieve openbare verlichting bij het fietspad bij de Schammer en bij de verlengde Maanweg meegenomen. Naast energiebesparing (beperken exploitatielasten) is voorkomen van lichthinder een aandachtspunt.

Speerpunt 'Een beter klimaat: Binnenklimaat'

Binnenklimaat of binnenmilieu is een verzamelnaam van factoren in een gebouw die de gezondheid kunnen beïnvloeden. De kwaliteit van het binnenmilieu wordt onder andere bepaald door de luchtkwaliteit binnenshuis en buiten, temperatuur, concentraties van schadelijke stoffen, vochtgehalte. Een beter binnenmilieu en minder energieverbruik kunnen goed samengaan mits maatregelen op elkaar worden afgestemd. Het binnenmilieu op scholen en andere verblijfsgebouwen is in het milieubeleidsplan een belangrijk aandachtspunt. Vooral op scholen blijkt de kwaliteit van het binnenmilieu onvoldoende te zijn.

De gemeente **stimuleert en faciliteert** de scholen daarom om te komen tot gezond binnenmilieu. Een aantal scholen hebben in 2010 en 2011 fysieke maatregelen genomen op het gebied van energiebesparing en binnenmilieu. Bij 14 scholen zijn Energie en Binnenmilieu Adviezen uitgevoerd. Daarnaast heeft de GGD, bij de 8 scholen die niet naar een MFC gaan, het 'frisse scholen programma' uitgevoerd. In 2013 wordt voortgeborduurd op deze eerder uitgevoerde acties. Voor de overige verblijfsgebouwen is uitgegaan van de **wettelijk eisen** die opgenomen zijn in het Bouwbesluit.

Acties 2013

In 2013 wordt in overleg met de scholen bekeken of de gebouwen kunnen worden voorzien van een **energielabel**. Daarnaast vindt monitoring plaats aan de hand van de energieverbruiksgegevens van de scholen en CO₂-meters die een aantal scholen hebben om de luchtkwaliteit in de gaten te houden. De gemeente stimuleert de scholen om in te zetten op de 'quick wins' die in de Energie en Binnenmilieu Adviezen zijn genoemd.

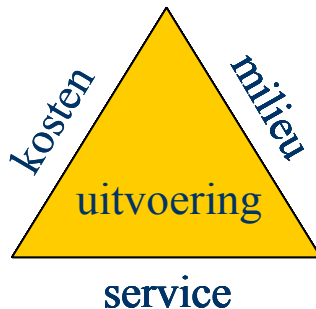
'De Schoolsteeg' biedt ook in 2013 het **lespakket 'Energieke scholen'** aan de scholen aan voor het basisonderwijs. In dit programma wordt voortgeborduurd op het 'frisse scholen programma' van de GGD en de Energie en Binnenmilieu Adviezen die zijn uitgevoerd. Bij 'Energieke scholen' ligt de nadruk op het gedrag van zowel leerlingen als leerkrachten.

In 2013 wordt het Integraal Huisvestings Plan Onderwijs (voor in eerste instantie de 8 scholen die niet betrokken zijn bij de MFC's) opgesteld. Belangrijk onderdeel hiervoor is een actueel **Meerjaren Onderhoudsplan**. Het huidige MOP is van 2010 en moet overeenkomstig afspraak met de schoolbesturen op korte termijn worden geactualiseerd. Noodzakelijk is dat op hoofdlijnen inzicht wordt gekregen in de bouwkundige staat van de schoolgebouwen. Tot nu toe is de MOP beperkt gebleven tot een bouwkundige schouw.

Mede gerelateerd aan het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid en de aangekondigde doordecentralisatie, is het van belang ook het onderdeel duurzaamheid op het gebied van energie, binnenmilieu en luchtkwaliteit mee te nemen bij de kaders van het te actualiseren onderhoudsplan. Door het Rijk is aangegeven dat per 2014 ook de gemeentelijke component onderhoud schoolgebouwen (m.n. groot onderhoud) met bijbehorend budget wordt door gedecentraliseerd naar de schoolbesturen. De kaders waaronder dit moet gebeuren zijn op dit moment nog niet duidelijk. Hiervoor is een goede nulmeting ook noodzakelijk.

Speerpunt 'Afval bestaat niet'

Het succes van een goede afvalverwijdering wordt bepaald door drie factoren: kosten, milieu en service. Leusden heeft een goed functionerend systeem voor de afvalverwijdering. Er is een hoog niveau van dienstverlening, met zeer goede milieuprestaties en relatief lage afvalbeheerskosten.

Het doel is om het percentage afvalscheiding door de inwoners **minimaal op het niveau van de afgelopen jaren** te houden. Leusden behaalt inmiddels een scheidingspercentage van 71%. Deze doelstelling is aanzienlijk hoger dan de landelijke doelstelling van een nuttige toepassing van afvalstoffen van 60% in 2015. Veel gemeenten halen de doelstelling niet. De rol van de gemeente is enerzijds voldoen aan de **wettelijke verplichting** om de afvalinzameling te regelen en anderzijds één van **stimuleren** van afvalpreventie en –scheiding.

De gemeente sluit met haar doelstellingen aan bij de ambities van het rijk die in de **Afvalbrief 2011** zijn opgenomen voor meer afvalpreventie – en recycling. Bij een aantal afvalstromen, zoals kunststof verpakkingsafval en textiel lijkt het verhogen van de ingezamelde hoeveelheden goed haalbaar.

De hoge bronscheiding van het afval van de Leusdenaren is ook **kosteneffectief**. Door de lage verbrandingskosten en hoge vergoedingen voor herbruikbare afvalstromen is de afvalstoffenheffing in Leusden lager dan het landelijk gemiddelde. De hoge bronscheiding wordt veroorzaakt door de huisvuilzak, de vele brengvoorzieningen, de milieustraat en de goede wil van de burgers. Daarnaast draagt een hoge bronscheiding bij aan besparing op grondstoffen en daarmee aan een reductie van de **CO₂ uitstoot**.

Acties 2013

In 2012 is het **Afvalstoffenplan 2012-2015** vastgesteld. In dit plan is gekozen om de inzameling van huishoudelijk restafval de komende jaren met behulp van plastic huisvuilzakken te blijven inzamelen. Overstappen op containers wordt, gezien de hoge kosten, de (mogelijk) toekomstige ontwikkelingen in afvalinzameling en het gevaar van een lager scheidingspercentage (en dus milieurendement) niet als opportuun gezien. Om wel tegemoet te komen aan de bezwaren van de afvalzak (kapotscheuren) zal in 2013 het gebruik van stevigere zakken worden gestimuleerd en het op de juiste tijd aanbieden van de huisvuilzakken aan de openbare weg onder de aandacht worden gebracht.

De wijze van inzameling van **kunststof verpakkingsafval** wordt in 2013 opnieuw bekeken in het licht van het afschaffen van statiegeld op PET-flessen. Daarnaast wordt een intensieve communicatiecampagne opgezet die gericht zal zijn op bewustwording en een (kwalitatief) hoger inzamelresultaat van textiel. Ook op het gebied van andere afvalstromen zal vanaf 2013 getracht worden om het milieurendement te verbeteren (door een hoger scheidingspercentage te behalen), de kosten te verlagen (meer gescheiden inzameling betekent een verlaging van de kosten) en de dienstverlening inwoners te verbeteren (informatievoorziening).

Speerpunt 'Samen met inwoners'

Voor het behalen van onze milieudoelstellingen zijn we in belangrijke mate afhankelijk van onze inwoners. De gemeente streeft er naar om een toename te krijgen van milieuvriendelijk gedrag, draagvlak voor het milieubeleid, kennis van en waardering voor natuur en milieu bij onze inwoners. De afgelopen twee jaar hebben we daarom ingezet op het ondersteunen van **duurzame initiatieven uit de samenleving**, het verzorgen van **milieuvoorlichting** en het aanbieden van **natuur- en milieueducatie**. De gemeente zet in op **stimuleren en faciliteren**.

Vanuit onze **regierol** zetten we deze lijn in 2013 voort en blijven we zoeken naar meer betrokkenheid vanuit de samenleving. Het aantal duurzame initiatieven uit de samenleving was de afgelopen drie jaar wisselend. De gemeentelijke inzet hangt af van de initiatieven in de samenleving. Zo mogelijk wordt met nieuwe initiatieven aansluiting gezocht naar de Stichting Duurzaam Leusden.

Vanuit 'de Samenleving voorop' is 'De Schoolsteeg' het transitie proces naar een zelfstandige eenheid (Stichting Duurzaam Leusden) ingegaan waarbij ook niet wettelijk verplichte milieutaken zijn betrokken. In dat kader worden nieuwe samenwerkingsverbanden gezocht, nieuwe doelgroepen verkend en vernieuwende thema's toegevoegd aan het aanbod. Voorop staat nog steeds de natuur en milieu educatie aan het basisonderwijs waarbij het streven is dat alle basisschoolleerlingen **minimaal 4 maal per jaar** in contact komen met een product van het centrum.

Acties 2013

Stichting Duurzaam Leusden in oprichting

De **oprichting** van stichting Duurzaam Leusden vraagt in 2013 de nodige inspanningen van de gemeentelijke organisatie. In 2013 moet het opzetten van de nieuwe organisatiestructuur, contractvorming en personele, financiële en administratieve ontvlechting met de huidige organisatie vorm krijgen.

Ondersteunen duurzame initiatieven

De gemeente ondersteunt ook in 2013 duurzame initiatieven uit de samenleving. Daarom is er een subsidieregeling om **duurzame initiatieven** te kunnen ondersteunen. Per initiatief is maximaal € 500 beschikbaar en in totaal € 4.000. Wijkplatforms, verenigingen, milieuorganisaties en andere samenwerkingsverbanden kunnen hier gebruik van maken. Bekeken wordt of de uitvoering van de regeling voor duurzame initiatieven kan worden neergelegd bij de Stichting Duurzaam Leusden. De **Milieuprijs Leusden 2013** wordt voorbereid en uitgereikt. Op advies van de jury wordt bekeken hoe in samenwerking met de bedrijvenorganisaties en Welzijn Leusden nog meer publiciteit kan worden gecreëerd. Tevens wordt in samenwerking met de jury bekeken op welke wijze dit instrument kan worden vernieuwd voor de periode na 2013.

Duurzaamheidscommunicatie

De gemeente Leusden communiceert over duurzaamheid en milieu op basis van een **duurzaamheidskalender**. Deze kalender is in bijlage 2 opgenomen.

Leusden beschikt over de **website leusden.allesduurzaam.nl**. Op de gemeentelijke website wordt milieu-informatie toegankelijk en openbaar gemaakt. Het verdrag van Aarhus eist dit.

Natuur- en milieu-educatie

Het Centrum voor Natuur en Milieu 'de Schoolsteeg' zet zich in om kinderen en volwassenen zoveel mogelijk met de **natuur** in aanraking te brengen. Uitgangspunt is dat er uit boeken en van de televisie veel over de natuur te leren valt, maar dat het vonkje pas echt buiten in de natuur kan overslaan. Daarnaast is verwondering over en liefde voor de natuur nodig om een wens en behoefte om natuur te beschermen en behouden te creëren. Dit is vervolgens een belangrijke basis voor uiteindelijk milieubewust gedrag en de wil om energiebewust te acteren.

De ontwikkeling van milieueducatie naar **duurzaamheidscommunicatie** die door de Schoolsteeg in 2012 is ingezet, wordt in 2013 voortgezet. Concreet betekent dit een verbreding van thema's en doelgroepen en een nadrukkelijker aansluiting bij de vraag van klanten en doelstellingen in beleidsplannen. Naast het bekende aanbod voor het basisonderwijs en een groeiend aanbod voor de kinderopvang, zal ook voor bedrijven, inwoners en recreanten aanbod op de markt komen. Dit aanbod zal in hoofdzaak gericht blijven op natuur. Naast natuur krijgen afval, milieu en klimaat, techniek (gericht op handelingsperspectief), gezonde voeding en bewegen nadrukkelijker aandacht. Meer dan ooit zal samen met de klanten het programma voor 2013 worden vastgesteld. Klanten komen in groeiende mate ook van buiten de gemeente Leusden.

Via www.schoolsteeg.nl hebben alle **16 scholen voor basisonderwijs** (ongeveer 3000 kinderen) in Leusden en een aantal scholen uit Woudenberg en Hoevelaken voor het schooljaar 2012-2013 ingetekend op het aanbod. Het aanbod bestaat uit lessen, leskisten en materiaalpakketten. De NME-

coördinatoren van de scholen kunnen in het voorjaar weer inspiratie opdoen en ondersteuning krijgen op de coördinatorenmiddag. Ongeveer 20% van de huidige lessen wordt gegeven in de struintuin. Onderzocht wordt de mogelijkheid om een project naar Leusden te halen waarbij een samenwerking van onderwijs, ouders, wijkbewoners, overheid en bedrijven de plaatsing van **zonnepanelen op schoolgebouwen** realiseren en aandacht schenken aan duurzame energie en de vermindering van CO₂ uitstoot.

Het aanbod voor de **kinderopvang** is helemaal vernieuwd en bestaat nu uit lesdozen én activiteiten voor 0-4 jarigen, 4-8 jarigen en 8 jaar en ouder. Inmiddels zijn alle organisaties die in Leusden kinderopvang aanbieden afnemer van de producten van de Schoolsteeg. De training voor medewerkers in de kinderopvang zal in 2013 ook voor BSO-medewerkers en voor medewerkers van kinderopvangorganisaties worden gegeven.

De **volwassen inwoners** van Leusden worden benaderd met een aanbod van 6 workshops of lezingen, minimaal 2 verschillende rondleidingen in gesloten natuurgebieden in en om Leusden én de vlinder- en bijendag (in samenwerking met de vrijwilligers van de vlindertuin). Dit wordt aangeboden naast de natuuracademie (een samenwerking tussen 'de Schoolsteeg', KNNV en CNME-Amersfoort). De onderwerpen van de natuuracademie sluiten in 2013 meer aan bij de belevingswereld van de inwoners van Leusden.

In 2011 is dankzij financiële ondersteuning vanuit agentschap NL een samenwerking gestart met de 3 **verzorgingstehuizen** in Leusden. In 2012 hebben de bewoners van de verzorgingstehuizen in elk seizoen een natuurbeleving aangeboden gekregen. Dit project wordt in samenwerking met Beweging 3.0 in 2013 voortgezet en uitgebreid.

In het kader van de uitbreiding van het nationaal park De Utrechtse Heuvelrug en het convenant met landgoed Den Treek-Henschoten is besloten tot een zogenaamde **groene entree** bij boerderij 't Waschwater. De Schoolsteeg is in overleg met de provincie en het landgoed over vorm en inhoud van exploitatie van deze groene entree.

Onmisbaar voor de uitvoering van de lessen en het onderhoud van de struintuin zijn de tientallen **vrijwilligers** die verbonden zijn aan het centrum. Speciale aandacht blijft gaan naar het vinden en binden van betrokken vrijwilligers, vooral passend bij de nieuw te ontwikkelen activiteiten. Ook hier wordt nadrukkelijk de verbinding met de samenleving gezocht. Tot slot fungeert 'de Schoolsteeg' als natuurvraagbaak voor inwoners. Zonder hier nadrukkelijk aandacht op te vestigen komen jaarlijks tientallen vragen binnen.

Speerpunt 'De gemeente als voorbeeld'

De gemeente wil haar beleid uitdragen en zelf het 'goede' voorbeeld geven. Daarom is de gemeentelijke organisatie ofwel de **voorbeeldfunctie** als speerpunt opgenomen. De gemeente zet hierbij in op de gemeentelijke gebouwen en de gemeentelijke organisatie zelf.

Vanuit de voorbeeldfunctie heeft de gemeente zich in 2009 aangesloten bij de provinciale kopgroep van klimaatneutrale organisaties en sinds 2010 is de gemeentelijke organisatie **klimaatneutraal**. Dit wordt behaald door gebruik van groene stroom en compensatie van CO₂ uitstoot afkomstig van verwarming en werkvervoer. Ook streeft de gemeente naar jaarlijks 2% besparing op het energieverbruik van de gemeentelijke gebouwen. Ten opzichte van 2003 is het gasverbruik met 14% afgenomen maar het elektriciteitsverbruik neemt ieder jaar toe (gemiddeld 2% per jaar). Daarnaast wordt milieuvriendelijker vervoer voor de eigen organisatie gestimuleerd.

De landelijke criteriadocumenten voor **Duurzaam Inkopen** zijn in 2012 aangepast. Het Rijk wil daarmee de administratieve lasten verminderen en de markt meer uitdagen. De gemeente Leusden heeft in het milieubeleidsplan de doelstelling opgenomen om in 2013 volledig duurzaam in te kopen. Invoering van duurzaam inkopen heeft vertraging opgelopen door de herijking van de Rijksoverheid.

Acties 2012

Gemeentelijke gebouwen

In de drie gebouwen die de gemeente zelf gebruikt, wordt het verbruik van gas, elektriciteit en water gemeten. Het toenemend verbruik van (groene) **elektriciteit** heeft opnieuw prioriteit in 2013. De interne verhuizing en functieverandering van ruimtes is aanleiding om maatregelen te treffen. In 2013 moet elektriciteit opnieuw worden aanbesteed.

Op basis van de resultaten van het onderzoek naar mogelijkheden van het opwekken van **duurzame energie** bij gemeentelijke gebouwen, worden het plaatsen van zonnepanelen voor een aantal locaties uitgewerkt.

Gemeentelijke organisatie

De aanpassingen van de gemeentelijke organisatie en de herziening van de Aanbestedingswet biedt de basis om **Duurzaam Inkopen** goed in te bedden. De landelijke criteriadocumenten voor Duurzaam Inkopen zijn in 2012 aangepast. In 2013 kan de handleiding duurzaam inkopen worden uitgezet in de gemeentelijke organisatie en worden uitgevoerd.

In 2013 wordt ook de deelname aan de landelijke campagne '**Fietsen Scoort**' voortgezet. Met Fietsen Scoort promoot de gemeente het fietsen naar het werk. Fietsen Scoort sluit aan bij het regionale mobiliteitsconvenant. Met de gefietste (woon-) werkkilometers wordt een goed doel ondersteund. Deze actie en de twee onderstaande dragen bij aan een betere luchtkwaliteit. Deelname aan Fietsen Scoort wordt geëvalueerd met de evaluatie van het Milieubeleidsplan.

De actualisatie van het **vervoersplan** voor de gemeentelijke organisatie is verschoven van 2012 naar 2013 om aan te sluiten bij het afschaffen van het Nationale Fietsplan en de landelijke invoering van de werkkostenregeling. Daarbij wordt afstemming gezocht met het regionale mobiliteitsconvenant. Eén van de aandachtspunten is om het fietsgebruik voor dienstreizen te stimuleren.

Fysieke leefomgeving

Bij het realiseren van een goede en gezonde leefomgevingskwaliteit gaat het om het waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving op **minimaal het wettelijk niveau**. Denk hierbij aan bodem, water, lucht, geur, geluid en externe veiligheid. Gebiedsontwikkelingen worden daarom integraal en gebiedsgericht ingestoken (zie het onderdeel ruimtelijke ordening). De gemeente heeft vooral een **handhavende rol**.

Het wetsontwerp voor de nieuwe **Omgevingswet** wordt in 2013 naar de Raad van State gestuurd. In de Omgevingswet worden 60 afzonderlijke wetten samengevoegd naar 1 wet. Ook heeft de minister het voornemen om 6 plannen, zoals het milieubeleidsplan, samen te voegen tot 1 integraal omgevingsplan.

De gemeente heeft besloten om milieu uitvoeringstaken die nu door het Servicebureau|Gemeenten worden uitgevoerd, uit te besteden aan de **Regionale Uitvoeringsdienst**. Daarnaast moeten basistaken (bodem- en asbesttaken) die momenteel door de gemeente worden uitgevoerd, worden uitbesteed aan de RUD. De RUD is naar verwachting medio 2013 operationeel. Voorjaar 2013 moet nog een aantal besluiten worden genomen over de begroting RUD, de gemeenschappelijke regeling en de dienstverleningsovereenkomst met de RUD. Daarnaast ligt er een wetsvoorstel om **kwaliteitscriteria** vast te stellen voor onder meer een aantal specialistische milieutaken zoals lucht, geluid, externe veiligheid (waaronder crisisbeheersing). Hierdoor moeten ook deze taken uiterlijk 2015 worden uitbesteed.

Hieronder wordt kort ingegaan op de acties voor 2013 om de kwaliteit van de leefomgeving op minimaal het wettelijk niveau te houden.

Bedrijven

Het Servicebureau|Gemeenten zal tot aan de overgang van de taken naar de RUD het milieudeel van de omgevingsvergunning en handhaving verzorgen. Uit de bedrijveninventarisatie blijkt dat er 528 bedrijven zijn die onder de Wet milieubeheer vallen. De handhaving vindt plaats op basis van het regionaal handhavingsprogramma Wet milieubeheer 2013. Het Servicebureau rapporteert over de resultaten via rapportages. Onder meer via de ambtelijke werkgroep milieu wordt ook in de tussenliggende periode afgestemd over de uitvoering van deze taken. De eerste helft van 2013 vindt de organisatorische en financiële afwikkeling plaats van de overgang van milieutaken van het SB|G naar de RUD.

Bodem en asbest

In het kader van ruimtelijke projecten, bestemmingsplannen, bouwaanvragen en grondtransacties wordt bodemadvies verstrekt.

Naar verwachting treedt op 1 juli 2013 het besluit **Bodemenergiesystemen** in werking. Het besluit biedt gemeenten de mogelijkheid om beleidskaders en gebieden voor bodemenergiesystemen vast te stellen. In dit kader is door de Omgevingsdienst Regio Utrecht het project Bodemenergie gestart. Leusden neemt deel aan dit project. Het doel is te komen tot uniforme beleidskaders en een afwegingskader voor de wenselijkheid om gebieden vast te stellen.

Asbest blijft in 2013 aandachtspunt. Het project asbestinventarisatie gemeentelijke gebouwen loopt door in het eerste kwartaal van 2013.

Water

De gemeente zet zich in voor een **duurzaam beheer** van het oppervlaktewater en de riolering. Afgelopen jaar heeft de gemeente bijvoorbeeld een groot aantal rioolbuizen vernieuwd door ze van binnenuit opnieuw te bekleden. Dit is een alternatief voor het traditioneel vervangen van verouderde riolering. In 2012 is hiervoor samen met de gemeente Amersfoort een nieuw bestek aanbesteed, bij deze aanbesteding zijn duurzaamheidsaspecten meegewogen. Ook het reinigen en inspecteren van de riolering wordt in 2013 in samenwerking met Amersfoort aanbesteed.

Andere voorbeelden van duurzaam beheer is de ombouw van het rioleringsstelsel in Langenbeek van een verbeterd gescheiden naar een traditioneel gescheiden systeem waardoor minder regenwater hoeft te worden verpompt naar de zuivering. Deze ombouw leidt tot een energiereductie aan zowel gemeente- als waterschapskant en dient als pilot voor een eventueel grootschaligere stelselaanpassing. In het in 2013 op te stellen Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) zal deze aanpassing verder worden toegelicht en voorgelegd aan de gemeenteraad.

Lucht

Het **actieplan luchtkwaliteit** wordt ook in 2013 uitgevoerd. Hierin zijn maatregelen opgenomen om de luchtkwaliteit te verbeteren bijvoorbeeld door de doorstroming te verbeteren en door het uitvoeren van bewustwordingsacties. Vanuit luchtkwaliteit en klimaatbeleid wordt ingezet op realisatie van een groen tankstation, het stimuleren van elektrisch rijden en het gebruik van de fiets.

Geluid

De **Nota geluidbeleid** wordt uitgevoerd en indien nodig worden hogere grenswaarden vastgesteld. Bij bouwaanvragen, bestemmingsplannen, ruimtelijke- en verkeersprojecten, evenementen- en APV-vergunningen wordt geluidadvies verstrekt of plannen getoetst. Bij een aantal verkeersprojecten zoals de verbreding van de A28 en de reconstructie van de aansluiting Arnhemseweg/A28 (de Hertenkop) levert Milieu input op het gebied van lucht, geluid, bodem etc.

Externe veiligheid

In het kader van de **crisisbeheersing** is de gemeente aanspreekpunt voor het deelproces Milieuzorg. Doel is om milieuschade te voorkomen of te beperken. In 2013 wordt het rioolincidentenplan binnen de organisatie gecommuniceerd en krijgt het een plaats binnen de crisisbeheersing en de consignatiedienst. Eind 2012 is een website ingericht met informatie bij incidenten en in 2013 wordt hier kaartmateriaal aan toegevoegd.

Er worden ontheffingen van de Route Gevaarlijke Stoffen verleend voor het transport van gevaarlijke stoffen (vuurwerk en propaan).

Ruimtelijke ordening

Bij ruimtelijke projecten worden **wettelijke eisen** ingebracht op gebied van bodem, geluid, lucht, externe veiligheid en milieuzonering (zie hierboven). Hiervoor worden milieu onderzoeken uitgevoerd. De uitkomsten zijn van belang voor 'een goede ruimtelijke onderbouwing' van de plannen. Bij kleine ruimtelijke projecten en bouwplannen gaat het meer om toetsing aan de regelgeving. Belangrijk aandachtspunt blijft het actualiseren van de milieu-informatie, met name als projecten een lange doorlooptijd hebben en er tussentijds wijzigingen zijn in gegevens of regelgeving.

Naast wettelijke eisen er worden op het gebied van **energiebesparing, duurzame energie en duurzaam bouwen** bovenwettelijke eisen ingebracht. Bij nieuwbouw van woningen en utiliteitsbouw zet de gemeente vanuit het milieubeleidsplan in op een **aanscherping van de wettelijke energiestaat** uit het Bouwbesluit, de EPC, met -10%. Als dit bij ieder nieuwbouwproject wordt gehaald, levert dit 1 kton CO₂ besparing op, dit is 20% van de doelstelling voor 2012. Daarnaast worden afspraken gemaakt over het gebruik van duurzame materialen. In 2013 komt dit ook tot uiting in de milieuprestatie berekening die vereist wordt door het Bouwbesluit.

Het gaat om **projecten** zoals De Biezenkamp, Groot Agteveld, Leusden-Zuid, 't Spieghele, Valleipark en de MFC's. De gemeente heeft voor het MFC Atlas een subsidie toegekend gekregen om duurzaamheids- en energiemaatregelen te nemen. Het instrument GPR Gebouw wordt ingezet bij Valleipark. Daarnaast zijn met de Alliantie afspraken gemaakt om de duurzaamheid van woningen in Groot Agteveld in kaart te brengen met het instrument GPR gebouw. Op basis van de resultaten wordt bekeken of de gemeente Leusden een minimale GPR score als ambitie kan vaststellen.

Ecologie en biodiversiteit

In het milieubeleidsplan is als doel opgenomen om de ecologie en biodiversiteit in Leusden te versterken. Milieubeleid moet leiden tot herstel en ontwikkeling van biodiversiteit. De rol van de gemeente is er één van **faciliteren en ondersteunen** van kansen en initiatieven om de Ecologische Hoofdstructuur te versterken.

Er is een nieuwe **natuurwet** in de maak waarbij de Boswet, Flora- en Faunawet en de Natuurbeschermingswet worden samengevoegd en overbodige regels geschrapt.

Het nieuwe Regeerakkoord biedt meer perspectief voor de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dan het Regeerakkoord uit 2010. Op basis van nader overleg tussen de provincies en de staatssecretaris moet duidelijkheid gaan ontstaan over de consequenties voor de provincie Utrecht. De Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie wordt begin 2013 vastgesteld. Hierin is de aangepaste omvang van de EHS opgenomen, de EHS in Leusden wordt flink gekrompen.

Acties 2013

De gemeente Leusden is actief betrokken bij een aantal **gebiedsprocessen** om de natuurverbinding, het Groene Valleilint, te realiseren. Dit lint wil een verbinding maken tussen de bosgebieden van landgoed Den Treek-Henschoten, landgoed De Boom, de natuurmonumenten Schoolsteegbosjes en Groot Zandbrink en de natuurzone in wording bij de Modderbeek. Voorbeelden van gebiedsprocessen zijn de uitvoering van de convenanten voor de landgoederen Den Treek-Henschoten en De Boom, de uitvoering van de Groene Agenda voor het School- en Langesteeggebied en de realisatie van de 40 meter brede natuurzone bij de Modderbeek.

Binnen landgoed Den Treek-Henschoten wordt in 2013 de volgende fase voor omvorming van landbouwgronden naar **natuur** in gang gezet. De uitvoering van het convenant De Boom zet in op de realisatie van 55 hectare EHS, uitvoering van het gemeentelijke landschapsontwikkelingsplan binnen het landgoed, sanering van de intensieve veehouderij en onderzoek naar de mogelijkheden van plaatsing zonnepanelen in combinatie met asbestsanering. Betrokken partijen studeren op een plan dat de beoogde natuurontwikkeling in het Langesteeggebied kan bewerkstelligen. In 2013 continueren partijen hun inzet voor de realisatie van een natuurzone bij de Modderbeek. De aanpak van de verdroging van natuurmonument Groot Zandbrink werd in 2012 al in gang gezet.

De gemeente Leusden zet de uitvoering van het gemeentelijk **landschapsontwikkelingsplan** in 2013 voort. De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om (het geld voor) hectares bos- en natuurcompensatie vanwege de aanpak van knooppunt Hoevelaken naar het Leusdense buitengebied te halen. Voor het Centraal Buitengebied van de Groene Agenda (het Heiligenbergerbeekdal nabij de A28) wordt uitvoering gegeven aan de natuur- en landschapsversterking die mogelijk wordt door de uitplaatsing van de geitenhouderij aan de Maanweg.

Nadere informatie over het beleidsveld buitengebied kunt u inzien via de website van de gemeente Leusden www.leusden.nl via woonomgeving linken naar buitengebied. De meest actuele info is daar in de nieuwsbrieven opgenomen.

Bijlage 1 Middelen uitvoering milieubeleid

In het Organisatie & Formatieplan van de afdeling Beleid is 2,5 fte opgenomen voor beleidsadviseurs milieu en 0,4 fte voor het beleidsgebied afval. Deze formatie is exclusief de uren van de Schoolsteeg, de beleidsadviseur buitengebied en andere afdelingen.

In de begroting 2013 is € 248.000 structureel budget toegekend voor de wettelijke verplichte taken. Dit bedrag is grotendeels bestemd voor het milieudeel van omgevingsvergunningverlening en – handhaving. Deze taken worden momenteel door het Servicebureau|Gemeenten uitgevoerd en worden naar verwachting medio 2013 overgedragen aan de RUD. Voor milieubeleid en – gedrag is € 22.445 beschikbaar. Dit is in totaal € 270.495 structureel. De budgetten zijn taakstellend, hierdoor kunnen beperkingen ontstaan in de uitvoerbaarheid van dit programma.

Voor de transitie naar de nieuwe Stichting Duurzaam Leusden moet rekening worden gehouden met transitiekosten. Op dit moment is het bestuur in oprichting en zijn de kosten niet bekend.

De uitvoering van het klimaatbeleid wordt vooral gefinancierd vanuit incidenteel budget, namelijk subsidie vanuit het rijk. Deze SLOK-gelden zijn via de Najaarsnota 2012 overgeheveld naar 2013.

Taak	Omschrijving	Budget 2013	Structureel / Incidenteel
Milieubeleid	Werkbudget milieubeleidsplan	6.200	S
Milieugedrag	Werkbudget eigen organisatie	2.480	S
	Lokale agenda 21	10.665	S
	Milieuvoorlichting	3.100	S
Milieuhandhaving	Milieuvergunningverlening en - handhaving	244.800	S
	Bodem	3.250	S
Totaal		270.495	
Stichting Duurzaam Leusden	Transitiekosten	P.M.	
Klimaatbeleid	Duurzaamheidslening	-	I via revolverend fonds totaal € 200.000 voor leningen Fonds is vrijwel uitgeput
	Klimaatactieplan	55.965	I incidenteel budget subsidie rijk voor 4 jaar (SLOK)
	ISV-3 MFC Atlas Duurzaamheid / energie	600.000	I Subsidie provincie t/m 31 december 2014

Bijlage 2 Duurzaamheidskalender

jaarkalender voor samenleving gerichte milieutaken en activiteiten van CNM De Schoolsteeg

Wanneer? (begin)	(eind)	Onderwerp
1 januari 2013	31 december 2013	Jaar van de steenmarter
19 januari 2013	20 januari 2013	Tuinvogeltelling
8 februari 2013		Warme truiendag
9 maart 2013		Landelijke opschoondag
9 maart 2013	15 maart 2013	Week van Nederland schoon
20 maart 2013		Boomplantdag
22 maart 2013		Wereldwaterdag
23 maart 2013		Earth hour
mei 2013	juni 2013	Start belgerinkel
22 mei 2013		Dag van de biodiversiteit
5 juni 2013		Wereld milieudag
21 juni 2013		Midzomernacht
23 juni 2013	24 juni 2013	Boerderijdagen
juni 2013		Vlindertelling
juni 2013		Vlinder en bijendag
28 juni 2013		Modderdag
3 september 2013		Duurzame dinsdag
6 september 2013		Nachtvlinder nacht
14 september 2013	15 september 2013	Open monumentendag
12 september 2013	22 september 2013	Europese mobiliteitsweek
16 september 2013	22 september 2013	Groene voetstappen / klimaatverbond
19 september 2013		Dag van de kinderopvang
26 september 2013		Nationale groendag
oktober 2013		Energiecampagne
1 oktober 2013		Dag van de ouderen
2 oktober 2013	13 oktober 2013	Kinderboekenweek
4 oktober 2013		Dierendag
5 oktober 2013		Dag van de leraar
10 oktober 2013		Dag van de duurzaamheid
29 oktober 2013		Nacht van de Nacht
4 november 2013	8 november 2013	Internationale waterweek